

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

249761

การศึกษาการเสื่อมสภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบางอะมอร์ฟัสซิลิคอน
ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของอุณหภูมิต

ศศิวิมล ทรงโคตร

วิทยานิพนธ์เสนอแนะให้พิมพ์ฉบับนี้ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพลังงานทดแทน

พฤษภาคม 2555

ลิขสิทธิ์นี้เป็นของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

๖๐๐๒๕๔๘๘๑

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

249761

การศึกษาการเสื่อมสภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบางอะมอร์ฟัสซิลิคอน
ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของอุณหภูมิ

ศศิวิมล ทรงไตร

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

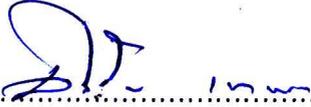
หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพลังงานทดแทน

พฤษภาคม ๒๕๕๕

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การศึกษาการเสื่อมสภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบางอะมอร์ฟัสซิลิคอนด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของอุณหภูมิ" ของ ศศิวิมล ทรงไทร เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพลังงานทดแทน ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย เทพา)

.....กรรมการ
(ดร.ประพิฑาริ ธนารักษ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ เกตุจ้อย)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศราวุธ ้วยวุฒิ)

อนุมัติ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินิจ ภูพัฒน์วิบูลย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

11 พฤษภาคม 2555

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ เกตุจ้อย และดร.ประพิธาร์ ธนารักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และความช่วยเหลือในหลายสิ่ง หลายอย่างจนกระทั่งลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการทุกท่านที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาพลังงานทดแทนทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ ให้คำแนะนำให้กำลังใจตลอด การศึกษาที่ผ่านมา และขอขอบพระคุณห้องปฏิบัติการวิจัยเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ที่ให้ใช้สถานที่ในการทำ วิทยานิพนธ์จนทำให้การทดลองสำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ศศิวิมล ทรงไทร

ชื่อเรื่อง	การศึกษาการเสื่อมสภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบาง อะมอร์ฟัสซิลิคอนด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของอุณหภูมิ
ผู้วิจัย	ศศิวิมล ทรงไตร
ประธานที่ปรึกษา	ดร.ประพิธาร์ ธนารักษ์
กรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ เกตุจ้อย
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ วท.ม. สาขาวิชาพลังงานทดแทน, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2554
คำสำคัญ	เซลล์แสงอาทิตย์ การเสื่อมประสิทธิภาพ ค่าสัมประสิทธิ์อุณหภูมิ

บทคัดย่อ

249761

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ค่าความเสื่อมประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบางอะมอร์ฟัสซิลิคอนด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของอุณหภูมิ โดยทำการทดสอบการวัดค่าสัมประสิทธิ์อุณหภูมิของเซลล์แสงอาทิตย์ด้วยเครื่องวัดเซลล์แสงอาทิตย์ที่สามารถควบคุมอุณหภูมิได้ ทำการปรับอุณหภูมิตั้งแต่ 25-75°C พบว่าค่าแรงดันไฟฟ้าวงจรมืด (V_{oc}) ลดลงจาก 0.92 V ถึง 0.82 V และค่าสัมประสิทธิ์อุณหภูมิ (TC) มีค่าเท่ากับ $-0.25\%/^{\circ}C$ การทดสอบการเสื่อมประสิทธิภาพด้วยเครื่องจำลองการฉายแสง (Light soaking) ในช่วงเริ่มต้นจนถึงประมาณ 100 ชั่วโมงประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ลดลงประมาณ 20% ค่ากระแสไฟฟ้าวงจรมืด (J_{sc}) ลดลงจาก 12 mA/cm^2 เป็น 10 mA/cm^2 แต่ค่า V_{oc} ลดลงเพียงเล็กน้อย เมื่อพิจารณาจากค่าคุณสมบัติทางไฟฟ้าแสดงให้เห็นว่าอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นระหว่างการทดสอบการเสื่อมประสิทธิภาพ ไม่มีผลต่อค่าการเสื่อมประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์

Title STUDY OF DEGRADATION FOR THIN FILM AMORPHOUS
SILICON SOLAR CELL WITH TEMPERATURE COEFFICIENT

Author Sasiwimon Songtraï

Advisor Prapita Thanarak, Ph.D.

Co - Advisor Assistant Professor Nipon Ketjoy, Ph.D.

Academic Paper Thesis M.S. in Renewable Energy, Naresuan University, 2011

Keywords Efficiency degradation, Solar cell, Temperature coefficient

ABSTRACT

249761

This study presents an evaluation of the degradation for thin film amorphous silicon solar cell. The light soaking machine which efficiency adjusted to 100% was used to evaluate the degradation. An experimental result shows that in initial stage, at the beginning until 100 hours, degradation ratio of the solar cell was about 20%. The temperature coefficient calculation shows that during first 100 hours, degradation ratio is about 5%. An effect of the temperature coefficient is consistent with the rate of degradation of solar cell.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	2
ขอบเขตของงานวิจัย.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย.....	2
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	3
ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสมบัติเซลล์แสงอาทิตย์.....	3
ทฤษฎีเบื้องต้นในการวิเคราะห์ค่าความเสื่อมประสิทธิภาพของ เซลล์แสงอาทิตย์.....	10
ทฤษฎีเบื้องต้นในการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อุณหภูมิ.....	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	16
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	16
สถานที่ดำเนินการวิจัย.....	17
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	17
4 ผลการวิจัย.....	23
ผลการทดลองวัดค่าสัมประสิทธิ์อุณหภูมิของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิด a-Si:H... ผลการทดลองอัตราการเสื่อมสภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิด a-Si:H ภายใต้สภาวะควบคุมโดยการใช้เครื่อง Light soaking	23 24

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 บทสรุป.....	26
สรุปผลการวิจัย.....	26
ข้อเสนอแนะ.....	26
บรรณานุกรม.....	28
ภาคผนวก	32
ประวัติผู้วิจัย.....	45

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 โครงสร้างของเซลล์แสงอาทิตย์ และแผนภาพแถบพลังงานของเซลล์แสงอาทิตย์.....	4
2 โครงสร้างอะตอมของสารกึ่งตัวนำชนิด n-type(a) และสารกึ่งตัวนำชนิด p-type(b)	4
3 ประเภทของเซลล์แสงอาทิตย์.....	5
4 ลักษณะการจัดเรียงตัวของผลึกของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดผลึกซิลิกอน(n) และเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบาง(ข).....	6
5 การตอบสนองของแสงในย่านต่างๆ ของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิด a-Si:H และชนิด c-Si.....	8
6 กราฟคุณสมบัติทางไฟฟ้าของเซลล์แสงอาทิตย์.....	9
7 การเปลี่ยนแปลง IV Curve ของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดผลึกซิลิกอน เมื่อความเข้มรังสีอาทิตย์ (n) และอุณหภูมิเปลี่ยนแปลงไป (ข).....	10
8 การเสื่อมประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบางอะมอร์ฟัสซิลิคอน.....	11
9 โครงสร้างของพันธะซิลิคอนที่เกิดปรากฏการณ์ Staebler-Wronski Effect	11
10 เครื่องวัดเซลล์แสงอาทิตย์ที่สามารถควบคุมอุณหภูมิได้.....	17
11 เครื่อง Light soaking	18
12 เครื่องจำลองแสงอาทิตย์เทียม รุ่น WXS-155S-L2.....	19
13 เครื่องวัดรังสีอาทิตย์ (Pyranometer) รุ่น MS-802.....	19
14 เครื่องวัดและบันทึกข้อมูล รุ่น DT 800.....	20
15 ขั้นตอนการดำเนินการทดลองอัตราการเสื่อมสภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิด a-Si:H.....	20
16 เปรียบเทียบการเสื่อมประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ที่ความหนาแน่น i a-Si:H ระหว่าง 150-380 nm	21
17 ขั้นตอนการดำเนินการทดลองค่าสัมประสิทธิ์ของอุณหภูมิของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิด a-Si:H.....	22
18 คุณลักษณะทางไฟฟ้าของเซลล์แสงอาทิตย์ที่เปลี่ยนแปลงตามอุณหภูมิ.....	23

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
19 ความสัมพันธ์ของเปรียบเทียบการเสื่อมประสิทธิภาพของเซลล์กับอุณหภูมิใน ระหว่างที่ทำการฉายแสง 100 ชั่วโมง.....	24
20 ความสัมพันธ์ของเปรียบเทียบการเสื่อมประสิทธิภาพของเซลล์กับค่าสัมประสิทธิ์ อุณหภูมิหลังจากผ่านการฉายแสง 100 ชั่วโมง.....	25
21 คุณลักษณะทางไฟฟ้าของเซลล์แสงอาทิตย์ที่ผ่านการฉายแสง 100 ชั่วโมง.....	25
25 หลักการทำงานของเทอร์โมคัปเปิลอย่างง่าย.....	33
26 มาตรฐานเครื่องวัดเซลล์แสงอาทิตย์ที่สามารถควบคุมอุณหภูมิได้.....	38
27 มาตรฐานการเครื่องฉายแสง.....	49
28 ปกเล่มการประชุมเครือข่ายวิศวกรรมไฟฟ้ามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 4.....	40